

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.47 (3359) ●

● ЧАЦВЕР, 12 СНЕЖНЯ, 2013

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Фенамен Лушнікавых
Расіяне з Кургана вывучаюць беларускую мову, спяваюць на ёй песні, таму і сталі сваімі ў курганскай суполцы “Бацькаўшчына” **Стар. 2**

Рэпартаж з вёскі “Сябры”
Стар. 3

Мы з суседзямі — у ладзе!
У Гістарычным музеі можна паглядзець цікавыя этнаграфічныя экспанаты з Санкт-Пецярбурга **Стар. 4**

КАШТОЎНАСЦІ

Прыгажосць ад натхнёных жыццялюбав

Бібліятэкі Беларусі атрымалі ў дар унікальнае выданне “Жывая вера. Ветка”

Іван Іванаў

Часам кажуць: вера ўздывае храмы. Ды, магчыма, яшчэ большы цуд жывой веры ў тым, што яна і душы ўздывае. І цэлыя паселішчы здольныя ўтрымаць у парадку, калі навокал у шале рэвалюцый ды войнаў рушацца традыцыі продкаў, губляюцца маральныя арыенціры, і “святла ў канцы тунэля”, здаецца, не відаць. Пра тое міжволі разважаеш, трапляючы ў Ветку: гэта, калі хто не ведае, раённы горад Гомельшчыны, на паўднёвым усходзе Беларусі. Асабліва ж у мясцовым музеі народнай творчасці бачна, што ў памкненні жыць у ладзе з Усявышнім чалавек і сам прыгажэ, і наваколле, побыт свой упрыгожвае. Так сталася, што ў тым беларускім рэгіёне пусцілі ў свой час моцныя карані вернікі-старабрадцы. І жывая “ветка”-галіна іхняй веры не засохла — дала каштоўныя плады. Тое добра відаць і на старонках выдання “Жывая вера. Ветка”. Яно шырока прэзентавалася на розных выставах яшчэ летась, атрымлівала ды-

пломы, захопленыя водгукі чытачоў. А нядаўна ў Нацыянальнай бібліятэцы прайшла дабрачынная акцыя: Прадстаўніцтва Рассупрацоўніцтва ў Беларусі — Расійскі цэнтр навукі і культуры ў Мінску — урачыста перадавала фаліянты бібліятэкам краіны.

Імпрэзу ладзілі сумесна Нацыянальная бібліятэка, Прадстаўніцтва Рассупрацоўніцтва і выдавецтва “Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі”. Дзясяткі экзэмпляраў кнігі будуць цяпер даступнымі чытачам у рэспубліканскіх, абласных і раённых бібліятэках Беларусі, бібліятэках устаноў адукацыі і культуры.

Варта згадаць, што падрыхтаваная вядомым выдавецтвам кніга-фотаальбом “Жывая вера. Ветка” — чарговае выданне з серыі “Энцыклапедыя рарытэтаў”, і яно не мае аналагаў у свеце. Амаль 500 старонак. Высокаякасныя здымкі рарытэтаў

мінулых стагоддзяў з калекцый Веткаўскага музея народнай творчасці імя Фёдара Шклярова. Гэты праект рэалізаваны сумесна Міністэрствам інфармацыі Беларусі і Дэпартаментам сродкаў масавай інфармацыі і рэкламы Масквы. Можна ці не на кожнай старонцы захапляцца і творами веткаўскіх майстроў, і тым, як

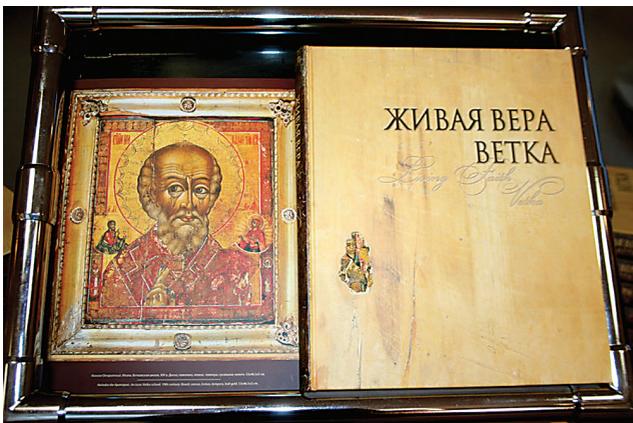
гістарычным цэнтрам царкоўнага расколу канца XVII — XVIII стагоддзяў, пададзена аб’ёмна, грунтоўна, сістэмна. Згадваеш і пра тое, наколькі карыснымі бываюць культурныя ўзаемадачынненні. Як вядома, стараверская культура Веткі расцвіла на мяжы трох усходнеславянскіх народаў — і ўсё ж сама па сабе яна адметная, набыла ўласныя традыцыі, стала арыгінальнай з’явай мастацтва Беларусі. Ёсць, напрыклад, непаўторная Веткаўская ікананісная школа, ёсць мясцовы стыль, што праяўляецца і па сёння ва ўсіх відах мастацкай творчасці — ва ўпрыгожванні дамоў, у залачанай разьбе драўляных ківотаў, у творах, выкананых у тэхніцы чаканкі, залачэння і серабрэння, чэрні і гравіроўкі, у залатым шыцці альбо шыцці пярлінамі ды бісерам... Цэнтральнае месца ў кнізе, безумоўна, займае ікананісная традыцыя, як

увасабленне ўсяго космасу духоўнага жыцця старавераў. Да таго ж лёгка пераканацца: вобразны лад веткаўскіх ікон незвычайны для нашай свядомасці. Багамазы стваралі светлыя, радасныя абразы — пэўна ж, і самі былі аптымістамі ды жыццялюбамі. І калі глядзіш на свет іх вачыма, то разумеш: дрэва жыцця і сёння, нягледзячы на ўсе крызісы, паранейшаму пышна зелянее.

Каштоўнае выданне цяпер знойдзеш і ў сталіцы, і ў абласных, раённых цэнтрах. А значыць, жывая веткаўская вера, ёсць надзея, дасць парасткі ў душах аматараў прыгажосці, народнага мастацтва. Можна будзе і падгледзець, пераняць сакрэты прыгажосці ад майстроў-рамеснікаў. Выданне ж змяшчае раздзелы, прысвечаныя іканалісу, залачанай разьбе, шыццю, мастацтву златакавалёў і ліццю, ёсць і гістарычны агляд. А ўвогуле тэксты, ілюстрацыі кнігі ўмацоўваюць жывую павязь часоў ад старажытнай набожнасці да нашых дзён. І нібы яшчэ раз сведчаць: народ, які жыве з верай, заўсёды моцны і прыгожы.

Каштоўныя кнігі будуць на паліцах бібліятэк па ўсёй краіне

Ікона і кніга: святыні

хораша адлюстравана багатая спадчына ў выданні. Мастацкая культура, творчасць працавітых умельцаў унікальнага рэгіёна, стараверскай Веткі, якая была

серабрэння, чэрні і гравіроўкі, у залатым шыцці альбо шыцці пярлінамі ды бісерам... Цэнтральнае месца ў кнізе, безумоўна, займае ікананісная традыцыя, як

РОДНЫЯ ЛЮДЗІ

Глыбіні даўніны, свядомасці, душы

Навуковая грамадскасць Карэліі адзначала нядаўна 75-гадовы юбілей вядомай фалькларысткі Неанілы Крынічнай. А, між іншым, яна — з Беларусі родам.

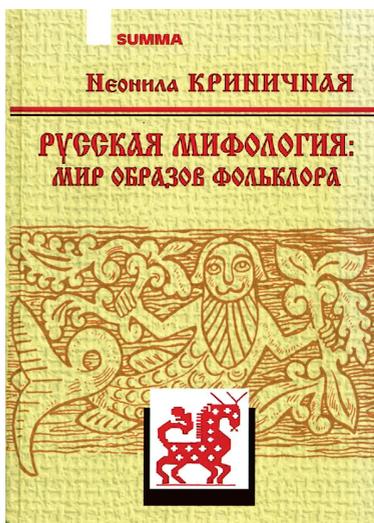
Мы амаль равесніцы з Неанілай Арцэмаўнай, і таму я надзвычай востра адчуваю, колькі пакутаў давялося перажыць ёй яшчэ ў маленстве, апаленым вайной. Мы ж з мамай таксама спазналі яе жахі. Цяжка сабе і ўявіць: раннія дзяцінства дзяўчынкы прайшло не проста ў эвакуацыі — пад Сталінградам, у зямлянцы. Прычым дзве старэйшыя сястры яе загінулі... А нарадзілася Неаніла Арцэмаўна 22 лістапада 1938 года ў Жлобіне, на

Гомельшчыне. Пасля вайны бацькі жылі ў Маларыце, на Брэстчыне, там яе бацька-ўкраінец, франтавік Арцём Крынічны быў на партрабоце, а яна вучылася ў школе. Калі дачка паступіла на філфак Ленінградскага дзяржуніверсітэта, бацькі-пенсіянеры пераехалі ў Жлобін — туды, дзе пачыналася іх сямейнае жыццё. Там Неаніла Арцэмаўна часта іх наведвала.

Філфак наша суайчынніца закончыла ў 1961-м, прычым

займалася і ў семінары сусветна вядомага прафесара, філалага-фалькларыста Уладзіміра Пропа. Гэта і прадвызначыла яе далейшы жыццёвы шлях. З 1969 года працуе ў Інстытуце мовы, літаратуры і гісторыі Карэльскага навуковага цэнтра Расійскай акадэміі навук. Была загадчыцай сектара фальклору, цяпер — галоўны навуковы супрацоўнік. Неаніла Арцэмаўна — вядомы фалькларыст, заслужаны дзеяч навукі Карэліі і Расіі.

У вялізны, таямніча-містычны свет фальклорнай прозы яна ўваходзіла, рыхтуючы зборнікі “Паданні Рускай Поўначы” і манаграфію “Руская народная гістарычная проза: Пытанні генезісу і структуры”. Большую частку матэрыялаў збіралі пад час экспедыцый, а даследавала іх пры дапамозе метада структурнага аналізу, які вынайшаў і шырока ўжываў прафесар Проп. Цяпер прызнаны немалыя заслугі Неанілы Крынічнай

як у вивучэнні гістарычнай прозы, так і больш архаічнай — міфалагічнай, якую яна даследавала пазней. → **Стар. 3**

ЛІНІЯ ЖЫЦЦЯ

Фенамен Лушнікавых

Расіяне з Кургана вывучаюць беларускую мову, спяваюць на ёй песні, таму і сталі сваімі ў курганскай суполцы “Бацькаўшчына”

Іван і Валянціна Ждановічы

Вядучыя аб’явілі: сяброў з цюменскага гурта-юбіляра “Лянок” прыехалі павіншаваць курганцы. Што ж, дзвесце кіламетраў у Сібіры — не адлегласць. Тым болей, што Людміла Урванцава, кіраўнік “Бацькаўшчыны”, пазней прызналася: яе і натхнялі на яднанне якраз цюменскія суайчыннікі. То нібы хросныя бацькі... На сцэну Палаца культуры “Будаўнік” выйшаў Уладзімір Лушнікаў. Прыгожы голас, “мулявінскія” вусы, крыху стрыманая манера выканання. Уладзімір Сямёнавіч у песні “Ліле” вёў галоўную партыю. А да яго паціху выходзіла, як выплывала з глыбіні сцэны (часу?..) жонка, Ніна Пятроўна. Вянок з саломкі на галаве, жывая лілея ў руках. Гэткая прывідная мроя, ці даўні ўспамін спевака... Лёгка тэатралізацыя ў настальгічна-рамантычным стылі на дзіва арганічна аздобіла твор. Дуэту Лушнікавых цюменцы дзякавалі гарачымі апладысманамі. А мы на вячэры ў гонар “Лянка” (яму 15 гадоў!) выказалі артыстам і сваё прызнанне, уручыўшы невялічкі сувенір з Беларусі — як прыз нашых глядацкіх сімпатый.

Што за людзі яны, гэтыя Лушнікавы? Абодва — з вышэйшай педагагічнай адукацыяй, пазнаёміліся дзякуючы музыцы ды ідуць з ёй па жыцці больш за

сорок гадоў, іх сын і дачка далучаны да музыкі — гэта вынікае з публікацыі, дасланай у рэдакцыю Людмілай Урванцавай. Спяваюць і ў гурце “Журавачка” пры беларускай суполцы, і дуэтам. Калегі нашы сцвярджаюць, што яны “прапагандуюць беларускую творчасць”, ды, падаецца, галоўнае ў тых стасунках з беларушчынай усё ж любоў. У тым якраз — абеларусіліся, пішуць калегі — і ёсць фенамен сям’і Лушнікавых. Не часта здараецца, каб іншая культура некага так прывабіла. “Самі мы не беларусы — так, у далёкім пакаленні хіба што, — казала Ніна Пятроўна. — Але сястра мая жыве ў Магілёве”. І курганская суполка “Бацькаўшчына” стала для Лушнікавых сваёю.

Адной з першых муж і жонка развучылі “Цячэ вада ў ярк”, цяпер нашых песень у рэпертуары Лушнікавых — дзясяткі. Быў час, калі на сцэну з імі выходзіла і ўнучка Уладзіслава. Кажуць, спадар Уладзімір вывучае беларускую мову, выварае кожнае слова, развучваючы песню. Можа, родавыя карані беларускія яму й варта пашукаць? У “звычайным” жыцці Уладзімір Сямёнавіч — прадпрымальнік, адкрыў у Кургане майстэрню па рамонце абутку. Ягоная жонка — метадыст у гарадскім дзіцяча-падлеткавым цэнтры “Эліта”. І як

Расіяне Уладзімір і Ніна Лушнікавы хораша спяваюць па-беларуску

здорава, што знайшлося ў сэрцах гэтых шчырых людзей, якія застаюцца рамантыкамі, месца беларускім песням, нашай мове! Іх

прыклад, як гаворыцца, іншым навук: паспрабаваць гаварыць і спяваць па-беларуску ніколі не позна. А калі і гены ў дапамогу...

СУПОЛЬНАСЦЬ

Дзе дыялог — там і згода

Навучыцца гарманічна суіснаваць у вялікай грамадзе дапамагае знаёмства з рознымі этнакультурамі

Іна Ганчаровіч

У свеце, які разрываецца міжэтнічнымі спрэчкамі, надзвычай важна знаёміцца з культурай розных народаў, прадстаўнікі якіх суладна жывуць у Беларусі. “Так мы вучымся знаходзіць паразуменне адзін з адным, будаваць пасапраўднаму сяброўскія стасункі, каб жыць у згодзе”, — адзначыў на сустрэчы з журналістамі ў Грамадскім прэс-цэнтры Дома прэсы дырэктар Рэспубліканскага цэнтры нацыянальных культур Міхаіл Рыбакоў. Зрэшты, і сам РЦНК створаны амаль дваццаць гадоў таму дзеля падтрымкі кантактаў з беларускімі суайчыннікамі за мяжой, дзеля супрацоўніцтва з этна-супольнасцямі ў Беларусі. Канцэрт, вечарыны ў гонар адметных пісьменнікаў, мастакоў, кампазітараў розных краін, літаратурныя сустрэчы з чыганням твораў на розных мовах, круглыя сталы — формаў работы шмат. “Беларусь — гэта вялікі і вельмі гасцінны дом, і мы тым ганарымся, — гаварыў кіраўнік цэнтры. — Тут жывуць прадстаўнікі каля 140 нацыянальнасцяў: больш за 16 працэнтаў ад усіх жыхароў краіны. У нас 28

Украінцы з Мінска саджалі лес пад Івянцом

розных этнарухаў, звыш 180 грамадскіх этнааб’яднанняў. Дзясяткі тысяч людзей, а гэта і тыя, хто нарадзіўся тут, і хто прыехаў з іншых краін, прыўнеслі ў нашае жыццё як свой фізічны, інтэлектуальны патэнцыял, так і сваю культуру. А культура ёсць аснова, на якой, як на падмурку, грунтуюцца стасункі прадстаўнікоў розных этнасаў. Знаёмшыся з культурай таго ці іншага народа — і становіцца ён для цябе больш блізім і зразумелым. А як цікава знаходзіць агульныя рысы, духоўныя каштоўнасці!”

Цяпер па краіне праходзяць адборачныя туры Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур, фінал якога ў дзясяты

створана грамадская бібліятэка: сотні кніг розных народаў, і збор, у якім ёсць вельмі каштоўныя экзэмпляры, увесь час папаўняецца. У бібліятэку звяртаюцца студэнты, навукоўцы. “Майстры слова розных народаў нам аднолькава каштоўныя сваёй творчасцю: дзякуючы нацыянальнаму каларыту яны ствараюць вобразы блізкія і зразумельныя кожнаму, — гаварыў Міхаіл Печанко. — Чытаючы твор, быццам пражываеш лёсы герояў, адчуваеш сябе на іх месцы — і не думаеш нават аб іх нацыянальнасці. Адчуўшы вольную душу чалавека з іншага культурнага асяроддзя, духоўна ўзбагачаешся, і пры рэальнай сустрэчы, зносінах ён ужо — не чужы...”

У сустрэчы ўдзельнічалі таксама Хізры Асадулаеў, Віталія Калесніцава — кіраўнікі адпаведна дагестанскай і літоўскай этна-суполак. Пра дзейнасць ансамбля інтэрнацыянальнай дружбы, які два гады таму створаны пры РЦНК, расказаў Аляксандр Свірскі, яго кіраўнік. У гурце, дарэчы, песні розных народаў спяваюць беларусы, цыганы, татары, рускія. Што ж, гармонія ёсць там, дзе ўмеюць слухаць, чуць і разумець адзін аднаго.

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Італьянскія сустрэчы

У Неапалі святкавалі трэцюю гадавіну Культурнай асацыяцыі BellaRus

Суполкай беларусаў у Італіі кіруе Таццяна Пумпулева. Яна неяк прызналася, што жаданне сабраць сваіх разам нарадзілася ў яе ад любові і тутгі па Радзіме. Таццяна імкнецца адладжваць кантакты між рускамоўнымі імігрантамі з рэгіёна Кампанья. Асацыяцыя штомесяц праводзіць сустрэчы з беларускімі суайчыннікамі ды грамадзянамі іншых краін з нагоды знамянальных датаў, святаў Беларусі. Разам святкуюцца Раство Хрыстова і Новы год, Вялікдзень, 8-га Сакавіка, Першамай, Дзень Перамогі, Дзень Незалежнасці. Былі сустрэчы беларусаў з прадстаўнікамі іншых этна-суполак Неапалі.

А сёлета ўпершыню ладзіўся “Беларускі кірмаш”: італьянцы, кіргізы, расіяне, украінцы знаёміліся на ім з абласнымі цэнтрамі Беларусі, выдатнымі мясцінамі краіны, буйнымі вытворцамі, адметнымі людзьмі. Асацыяцыя ўдзельнічае ў фестывалі славянскіх культур: беларускі прадстаўляюць нашу краіну на беларускай мове, у нацыянальных строях, якія сваімі рукамі і пашылі. У офісе суполкі ёсць стэнд з беларускай сімволікай, фотаздымкамі з цудоўнымі краявідамі Беларусі, карціны, вышыўкі ды іншыя прыгожыя рэчы, зробленыя рукамі беларусаў.

Мне цікава, чым жывуць беларусы ў Неапалі, бо ўжо адладжваецца сувязь з нашым таварыствам. Пакуль, праўда, завочная. Нядаўна Таццяна Пумпулева напісала пра чарговую імпрэзу. Стары замак Castel Nuovo ў Неапалі збіраў прадстаўнікоў імігранцкіх суполак — беларусаў, расіянаў, украінцаў, а таксама італьянскіх гасцей на вечарыну, прысвечаную Пакрову Прысвятой Багародзіцы і Дню Маці. Імпрэза ладзілася пад патранатам Консульства Беларусі ў Неапалі і Культурнай асацыяцыі BellaRus. Залу ўпрыгожвалі мастацкія вырабы сяброў асацыяцыі, яны ж падрыхтавалі святочны канцэрт: песні, вершы, танцы і нават міні-спектакль. Беларускі казалі пра сваю любоў да Бацькаўшчыны, расказвалі пра яе гісторыю і сённяшні дзень.

У прывітальным лісце з пасольства Расіі ў Італіі, які зачытала прэзідэнт асацыяцыі BellaRus Таццяна Пумпулева, гаварылася: “Расійскі і беларускі народы з’яўляюцца брацкімі народамі, іх аб’ядноўвае адзінае ўспрыманне культурных і рэлігійных каштоўнасцяў. Самае галоўнае, што грамадзяне абедзвюх краін не адчуваюць сябе чужымі ні ў Расіі, ні ў Беларусі”. Гасцям расказалі пра гісторыю, значэнне праваслаўнага свята і Дня Маці, якія святкуюцца на Беларусі і ў Расіі. Таццяна Пумпулева казала пра моц характару, мужнасць беларускіх, украінскіх і расійскіх матуль, якія, жывучы ў Італіі ды іншых краінах, удалечыні ад родных мясцін, не губляюць годнасці, і таму заслугоўваюць вялікай павагі.

Галіна Навіцкая, каардынатар праектаў таварыства “Радзіма”

ТРАДЫЦЫ

Рэпартаж з вёскі “Сябры”

Расказваць пра беларускія народныя абрады, паказваць іх са сцэны актывісты суполкі “Нёман” з Данецка вырашылі ў форме гульні, запрасіўшы ў яе і вядомую тэлежурналістку

Іван Іванаў

Толькі народнымі спевамі ды строямі беларускім суполкам сёння цяжка заваёваць увагу глядачоў. А тым больш — іх сімпатыі і галасы, калі ладзіцца творчае этнаспарторніцтва. “Нядаўна ў нас праходзіў гарадскі этнафэст “Вянок Данбаса”, у якім удзельнічала і суполка “Нёман”, — напісала з Данецка ў рэдакцыю яе лідар Сафія Пасынкава. — Падышлі да справы крэатыўна. Сумесна з вучнямі 33-й школы — у якой вучыцца шмат дзяцей беларусаў, у тым ліку і мая ўнучка — паказалі беларускі абрад “Жаніцьба Коміна”. Мы занялі другое месца, прычым з адрывам ад лідара толькі на два ачкі. Не дарма стараліся!”

Спадарыня Сафія даслала ў рэдакцыю і сцэнар свята, напісаны на ўкраінскай і беларускай мовах. У тым, дарэчы, і фішка “нёманскага” “сцэнічнага прадукта”: арганічна мовы спалучыць, паказаць іх падабенства. На сцэне ўладкавалі

беларускую хату, і шэсць дзяўчат у народных строях з беларускімі ручнікамі прыгожа расступіліся, прапускаючы на авансцэну... Каця Асадчую, дакладней, яе двойніка. Гэта, нагадаем, вядомая ва Украіне тэлеведучая шоў “Свіцке життя з Катюю Осадчою”. Далейшы тэкст яе гучаў па-ўкраінску, мы ж перакладзем: “Добры дзень, мае дарагія тэлегледачы! Вас вітае Каця Асадча. Сёння мы з нашай камандай вырашылі ўразіць вас нечаканым эфірам, быць бліжэй да народа і змяніць назву са “Свецкае жыццё” на “Народнае жыццё”. Менавіта таму мы прыйшлі ... не, не падумаіце, не ў Францыю, не ў Італію. Мы знаходзімся ў Данбасе! Гасцямі праграмы сёння будуць пабрацімы ўкраінцаў — беларусы. Першы наш прыпынак — ва ўкраінскім сяле “Сябры”, дзе жывуць беларусы. І вось да мяне ўжо набліжаецца чалавек, у якога я буду браць інтэрв’ю”.

Тым часам да “тэлеведучай”, паводле сцэнара, “падыходзіць дзед з

Шмат цікавага бывае на беларускіх вячорках

каровай”, і размаўляе ён з “Кацяй” ужо на чыстай беларускай мове. Расказвае, што жыве ў Данбасе больш за сорок тысяч беларусаў, некаторыя з іх памятаюць народныя абрады, падобныя да рускіх ды ўкраінскіх, але ёсць і адметны: “Жаніцьба Коміна”. Дзед і запрашае субяседніцу на беларускія вячоркі, каб той абрад паказаць. А чаму ён так называецца? “Галоўная дзейная асоба абраду — Комін: менавіта яго дзяўчаты і ўпрыгожваюць кветкамі, — апавядае дзед. — Комін, альбо посвет, лучнік — гэта прылада, каб зладзіць святло ў хаце, старажытны ліхтар. Рабіўся ён пераважна з металу ці плятня (лазы), які аблеплівалі глінай, бялілі крэйдой. Матывацы “жаніцьбы” розныя былі: Комін жэніцца з хатай, з печу ці нават з “працай” доўгімі вечарамі. Сам абрад спраўляецца, каб ушанаваць хатні дух: агонь-багач. “Жаніцьба Коміна” завяршае час палых работ і пачынае час вячора. Гэта абрад першага запальвання святла ў доме”.

Самадзейныя артысты аднаўлялі атмасферу вясковых вячораў, спявалі народныя песні, танцавалі, “жанілі” Комін. Заадно гледачы даведаліся шмат цікавага пра беларусаў, іх культуру. І нават сама “тэлеведучая” паўдзельнічала ў народнай беларускай гульні “У Мазалю”. Ладзілася і частаванне нацыянальнымі стравамі: бульбай, дранікамі, квасам, гарбузовай кашай, печанымі яблыкамі ды мёдам. У інтэрв’ю, якое далі “Каці” ўдзельнікі беларускага народнага вакальнага гурта “Палессе”, яны згадалі пра гурты “Песняры”, “Сябры”, вядомых артыстаў з беларускімі родавымі каранямі. Самі ж заспявалі народную песню “Цячэ вада ў ярк”. “Мы ведем репортаж з сёла “Сябры” з хаты, в якой зібраліся білорусы на вячоркі й праводзяць абрад “Жаніцьба Коміна” Ми у центры подій” — тым часам казала “тэлеведучая”. Ёй, дарэчы, на ўспамін гасцінныя гаспадары падарылі самагуканьні беларускі абрус. Займальная атрымалася гульня!

РАЗАМ

Паэзія акрыленыя

Рыгор Арэшка

Міжнародная мастацкая выстава прысвячаецца 120-м угодкам з часу выхаду першага паэтычнага зборніка Лесі Українкі “На крылах песень”

У жыцці заўсёды ёсць месца для творчасці, і новы праект — таму сведчанне. Мастацкую экспазіцыю ў галерэі “Панарама” Нацыянальнай бібліятэкі размясціў міжнародны клуб жонак паслоў, дыпламатаў і замежных прадстаўнікоў, дакладней, ягоная суполка “Арт-дыпламатыя”. А бібліятэка падрыхтавала кніжную выставу-прагляд па творчасці паэткі.

Мастацкі кіраўнік арт-суполкі Марына Эльяшэвіч прадставіла цыкл каліграфічна-жывапісных работ. Графіку і жывапіс “Чарівны свет прыроды Украіны” дэманстравалі жонка саветніка Пасольства Украіны Наталля Сухавецкая, жонка саветніка Пасольства Арменіі Ануш Бабаян, жонка экс-суддзі Эканамічнага суда СНД Наталля Апостал (Малдова). У кожнай з іх сваё бачанне ўкраінскай тэматыкі. Як калісьці і Лёся Українка, мастачкі ўзбагацілі свае творы жывымі ўражаннямі ад сустрэч на роднай ёй зямлі.

Адметны твор, прысвечаны высокім пачуццям Лесі Українкі і Сяргея Мяржынскага, іх сустрэчам у Мінску, а таксама тэкстальную кампазіцыю прадставіў сябар Беларускага саюза мастакоў Яўген Шунейка. Афішу выставы, тэматычны плакат “Лёся Українка як птушка крылатая” зрабіў арт-дызайнер Аляксандр Фаменка: вобраз паэткі, сімвалы палёту, кветкі, народныя матывы... Графік Уладзімір Сытчанка прадставіў кампазіцыю ў тэхніцы камп’ютарнай графікі.

РОДНЫЯ ЛЮДЗІ

Глыбіні даўніны, свядомасці, душы

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Не сакрэт: былічкі, бывальшчыны, павер’і лічылі раней перажыткамі, іх прыніжалі як паганскія вераванні, а ў савецкі час гэтым віду народнай творчасці павесілі кляймо “расадніка невуцтва і забабонаў”. Тэксты амаль не публікаваліся, але — вучоныя іх ведалі і даследавалі. Прычым па маральна-этычных ідэалах, якія ў іх адлюстраваны, Неаніла Арцэмаўна паспрабавала рэканструяваць гэтую народную рэлігію тысячагоддзяў. Велізарная праца! Яе вынік — грунтоўнае выданне “Руская міфалогія: Свет вобразаў фальклору”. А ў 2011 годзе ў Маскве пабачыла свет новая кніга Неанілы Крынічнай “Селянін і прыроднае асяроддзе ў святле міфалогіі” — там больш за 600 старонак. Выданне ўвабрала 8 даследаванняў, звыш паўтысячы міфалагічных апавяданняў, а таксама каментары, пачкальнікі, слоўнік. І можна смела сцвярджаць: прыроднае асяроддзе рускай міфалогіі, старажытныя формы ўспрымання светабудовы гэтак сістэматызавана і глыбока

прадстаўлены ўпершыню.

Ёй пашанцавала на вернага спадарожніка жыцця. Удзельнікам экспедыцыі, ілюстратарам кнігі Неанілы Крынічнай доўгі час быў яе муж, сябар і паплечнік Віктар Пулькін, якога не стала пяць гадоў таму. Сам аўтар 11 кніг сказаў і нарысаў, Віктар Іванавіч аб працах жонкі пісаў: “Кожная з паўтара дзясятка кніг Неанілы Крынічнай — гэта прынесена з глыбінь народнай свядомасці квітнеючая галіна ... Яна шчыра цікавіцца зместам гутаркі з селянінам-апапальнікам, валодае поўным веданнем не толькі фальклору, але і гісторыі, этнаграфіі, асаблівасцяў таго кутка Рускай Поўначы, дзе прыходзіцца працаваць. ... Яе канцэпцыі і высновы, зробленыя на аснове вывучэння рускага гістарычнага і міфалагічнага фальклору, дастасавальныя як пры разглядзе суседняй карэльскай культуры, так і з’яў сусветнай цывілізаванай рэчаіснасці”.

І калі ўжо размова зайшла пра творчую лабараторыю гэтай унікальнай сям’і, то варта згадаць,

Неаніла Крынічная

што аповесць Віктара Пулькіна “Пярун-трава”, выдадзеная ў 1985 годзе ў Петразаводску, прысвечана знакамітаму беларусаму казачніку Піліпу Паўлавічу Гаспадарову (1865-1938). Прычым ідэю кнігі падала мужу жонка, яна ж і дапамагала яму ў працы. А хто такі Піліп Гаспадароў? Казачнік родам з вёсцы Забаб’е Магілёўскай губерні, а мастацтва баяння казак пераняў ад свайго хроснага Кузьмы Шаўцова, таксама таленавітага казачніка і

балакі-балагура. У 1906 годзе Піліп Паўлавіч быў рэпрэсаваны і пажыццёва сасланы ў Карэлію — за ўдзел у сялянскіх хваляваннях на Палессі. Жыў у Петразаводску, у 1906-1918 гадах працаваў у кавальска-прэсавым цаху Аляксандраўскага (з 1918 года Анежскага) завода. Але галоўнае: заставалася жывой, чыстай, глыбокай ягонаю душой. У рэпертуары, як цяпер казалі б, Піліпа Паўлавіча былі казкі, бывальшчыны, былічкі, загадкі, песні. Упершыню яго адметныя творы былі запісаныя ленаградскім фалькларыстам, пазней доктарам навук Мікалаем Новікавым у 1937 годзе, публікаваліся ў мясцовым друку і асобнымі зборнікамі. Самы значны з іх — “Сказкі Ф. П. Господарева”, выдадзены ў 1941 годзе ў Петразаводску: там 661 старонка. Дарэчы, цяпер магіла вялікага казачніка-беларуса на Зарэцкіх могілках у Петразаводску — помнік гісторыі і культуры Карэліі.

Але пра што ж аповесць “Пярун-трава”? Мы пераносімся ў часы да Першай рускай рэвалюцыі, але не ў звычайную рэальнасць, бо

“Казка — жыцця сястра!”, як слушна выказваецца адзін з персанажаў апаведу. Пацвярджаючы думку, Віктар Пулькін уключае ў аповесць шмат казак Гаспадарова, а паколькі дзейнае адбываецца ў пераломную эпоху, то і казкі там “усе рэвалюцыйныя”, як лічыў і казачнік-беларус, і заводскія рабочыя. Некаторыя апавяданні пра героя аповесці, пра дабрыню ягоную і сілу кавальскую таксама падобныя да казкі. Між тым ужо ў нашы дні казкі Гаспадарова ўжо становяцца дзіцячай літаратурнай класікай. У прыватнасці, на адным з расійскіх радыёканалаў ёсць праект “Зорныя казкі”, і калі гучыць гаспадароўская казка “Салдат Даніла”, то, кажуць, усе малыя бягуць яе слухаць.

Многія, хто паглыбляецца ў багаты свет фальклору, казак, могуць, як і я, адрасаваць сваю ўдзячнасць беларусцы з Петразаводска Неаніле Крынічнай: яна дапамагае нам знаходзіць залацінкі ў тым чароўным свеце. І разам з тым лепш разумець глыбіні ўласнай душы.

Наталля Прушынская, г. Петразаводск, Карэлія

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Мы з суседзямі — у ладзе!

У Гістарычным музеі можна паглядзець цікавыя этнаграфічныя экспанаты з Санкт-Пецярбурга

Людміла Малей

Унікальная выстава помнікаў культуры народаў Вялікага Княства Літоўскага “Белая Русь і яе суседзі” — сумесны праект Нацыянальнага гістарычнага музея Беларусі і Расійскага этнаграфічнага музея з Санкт-Пецярбурга. Спонсарамі яго выступілі кампаніі “Japan Tobacco International” і “Мілавіца”.

Пагадненне аб стратэгічным супрацоўніцтве надалей паміж кампаніяй JTI і Гістарычным музеём, падпісанае пад час урачыстага адкрыцця выставы, — крок заканамерны. Бо стасункі ўстановаў культуры з кампаніяй доўжацца тры гады. Каля 20 сумесных праектаў рэалізавана. Дырэктар кампаніі Генадзь Бруснікаў лічыць важным складальнікам яе стратэгіі падтрымку ўстаноў культуры дзеля захавання, прымнажэння нацыянальнай гістарычна-культурнай спадчыны. Дырэктар музея Алег Рыжкоў казаў, што хутка дзякуючы спонсарам у Беларусь прыедуць “Скарбы Украіны”, а выставу “Беларускі нацыянальны касцюм” са збору Гістарычнага музея

На выставе ў Гістарычным музеі мінуўшчына завітала ў сучаснасць

прыме Расійскі этнаграфічны музей.

Беларусы, літоўцы, латышы, палякі, украінцы... Гэтыя ды іншыя этнасы доўга жылі супольна ў Вялікім Княстве Літоўскім, потым — Рэчы Паспалітай. На выставе ёсць этнаграфічная карта, складзеная ў 1917 годзе прафесарам Яўхімам Карскім. І ці ведаеце вы, што тагачасны арэал беларускага племені — тэрыторыя кампактнага рассялення беларусаў як этнасу — сягае аж да Піцера?.. Акрэслены там памежжы

беларусаў з рускімі, літоўцамі, палякамі, украінцамі і нават эстонцамі. Выстава паказвае: былі ў той час агульнасці — былі і адрозненні культур, культурных традыцый поліэтнага насельніцтва рэгіёну. Цікава разглядаць тое, што зрабілі рукі ткачых, ганчароў, разьбяроў, кавалёў — людзей розных этнасаў. Вось сярэбраныя ўпрыгажэнні эстонцаў пачатку XX стагоддзя з Пскоўшчы, вась пацеркі літоўцаў-капсаў з Сувальскай губерні, а тут — вырабы з гліны,

цацкі, свіцёлкі з побыту рускіх, літоўцаў, беларусаў, латышоў. Кадзільніцы для ладана рускіх-стараабрадцаў і беларусаў. І калекцыя музычных інструментаў дапаўняе апавед пра агульнасці культур.

Рэлігія заўсёды была важным складнікам жыцця народа. Пра тое сведчаць рэчы да святкавання Вялікадня: бажніцы, яйкі-пісанкі, рушнікі... А між тым велікодны ўбор хаты першай трэці XX стагоддзя, сцвярджаюць этнографы, быў амаль аднолькавы

ў беларусаў, латышоў, літоўцаў, рускіх, украінцаў, палякаў.

Прывезлі з Санкт-Пецярбурга і цэлы “вясельны комплекс”, у якім і куфар з пасагам-прыданым. А як апаналіся людзі таго часу? Жаночыя галаўныя ўборы розныя: беларускі насілі ў святы наміткі, павязвалі іх адметным чынам, украінкі — вяночкі ды хусткі, эстонкі — упрыгажэнні з серабра, а рускія — цэлыя кароны з пяльнямі. А як хораша глядзяцца, хай сабе й на манекенах, поў-

ны строй паненкі-сялянкі з Гарадзеншчыны, святочны дзявочы строй з Пскоўшчыны, святочны жаночы строй са Смаленшчыны! Вось дзе шмат падказак для сучасных мадэльераў-дызайнераў адзення. Даўнія ўборы і сёння як новыя, а калекцыя вайну перажыла, многія экспанаты доўга ляжалі ў запасніках. Дапаўняе экспазіцыю цікавыя ілюстрацыйныя матэрыялы — працы мастакоў-графікаў XIX стагоддзя і нашага сучасніка Дзмітрыя Лявіцкага.

Звыш 700 аўтэнтчных прадметаў. Некаторыя з іх ведаеш хіба з дзяцінства, а, напрыклад, бажніцы канца XIX стагоддзя з Беларусі і ў нашых музеях вялікая рэдкасць.

Выстава будзе ў Мінску амаль да лютага наступнага года, яе дапоўняць лекцыі, музычныя імпрэзы. Выхтуецца круглы стол з удзелам аўтарытэтных навукоўцаў, этнографікаў, музейшчыкаў Беларусі і Расіі, прыедуць госці з Латвіі, Літвы: абмеркаваць, як лепш разам зберагаць нашу агульную спадчыну. Магчыма, тады будзе і больш розных абменных выстаў у Беларусі з суседзямі.

СУСТРЭЧЫ

Пераклады збліжаюць...

Галіна Зінкевіч

Чарговая вечарына Таварыства Беларусь — Бельгія, якое дзейнічае пры ДOME дружбы і культурнай сувязі, прысвячалася перакладам з бельгійскай літаратуры

Таварылі на вечарыне пераважна пра дзвюх перакладчыц: Эдзі Агняцэв, у якой сёлета сотыя ўгодкі, і Ніну Мацяш. Абедзве паэткі ведалі французскую мову і таму перакладалі на беларускую мову з арыгіналаў. Першая адкрыла нам Марыса Карэма, а другая — Франсуа Жакмена (“Поры года”, 2003).

На вечарыне выкладчыца Мінскага кадзецкага вучылішча Святлана Марынчыч расказвала, як сябры Таварыства Беларусь—Бельгія знаёміліся з паэтэсай Эдзі Агняцэв.

Імпрэзу хораша вяла пісьменніца Галіна Каржанеўская. Прагучалі творы з кніг, дасланых у Мінск з Бельгіі таварыствам “Скрыжаванні раманскіх культур”: там адказным сакратаром працуе Ралан Фарэр. Студэнтка Беларускага дзяржуніверсітэта Дар’я Ліберава чытала вершы для дзяціў П’ера Карана у сваіх перакладах, а студэнтка Яўгенія Касцова — урывак з Метэрлінка. Цікавымі былі выступленні паэтаў Анатоля Вярцінскага і Людмілы Сільнойвай. Акардыністка Вольга Юда паказала сваё майстэрства. І бард Таццяна Беланогая заслужыла шмат цёплых апладысмантаў.

Пры канцы імпрэзы старшыня Таварыства Беларусь — Бельгія Тамара Антановіч распавяла пра планы суполкі на наступны год.

ДАЛЁКАЕ-БЛІЗКАЕ

“Беларус” у стэпах

Трактар вытворчасці МТЗ адпрацаваў у Казахстане больш за сорок гадоў

Іван Ждановіч

Нядаўна сябар Беларусі з казахстанскага Петрапаўлаўска Сяргей Залеўскі даслаў на рэдакцыю здымак трактара мінскай вытворчасці, які і цяпер “у страі”. Каб не было сумненняў, што перад намі рарытэт, адзняў буйным планам закладную таблічку ветэрана. Уражвае! “Мінскі трактарны завод. Трактор “Беларус” МТЗ 50-Л. № трактара: 323135”. Ён 1970 года выпуску і блакітнага колеру: Беларусь і Казахстан былі яшчэ разам у СССР, а фарбавалі тады ў чырвоны колер толькі экспартныя трактары.

А хто ж сёння гаспадар таго “жалезнага каня”? “Мой брат Уладзімір Залеўскі, а яго сялянская гаспадарка называецца “Залевский Г.З.” — у гонар бацькі, — напісаў у адказ на мае пытанні Сяргей. — Трактар працуе

Уладзімір Залеўскі — на ўсе рукі майстар

ў вёсцы Уласаўка Акаінскага раёна Паўночна-Казахстанскай вобласці. Дастаўся брату ў спадчыну ад саўгаса “Шлях Ільіча”, які быў раней у вёсцы. Трактар выпрацаваў мотарэсурс яшчэ на пачатку 80-х і быў спісаны. Ну але ж у брата рукі залатыя”.

У аграгаспадарцы вырошчваюць пшаніцу, а работа для мінскага трактара круглы год знаходзіцца. Араць, культываваць, сеяць, апырскваць пасевы, перавозіць ураджай — усё ўмее.

Асабліва разваротна з такім памочнікам, лічыць Сяргей Залеўскі, у невялікіх гаспадарках. На МТЗ-50 воззяць дровы, цягаюць зварачныя апараты. “На такія трактары яшчэ чапляюць у нас розныя пагрузчыкі — для сена і саломы, сыпкіх матэрыялаў, так што значэнне трактараў “Беларус” для сельскай мясцовасці Казахстана цяжка пераацаніць, — разважае далей Сяргей Залеўскі. — Пры добрай галаве і ўмельных руках, як у

брата, гэта проста цуда-тэхніка! Дарэчы, сам ён лічыць яшчэ больш удалай і зручнай мадэль МТЗ-80”.

На заканчэнне сябар Беларусі з цаліннага краю нагадвае: Казахстан мае велізарны экспартны патэнцыял па пшаніцы: каля 20 мільёнаў тон штогод! І ўклад у гэтую лічбу беларускі трактароў, лічыць Сяргей Залеўскі, велізарны: “Дзякуй Беларусі і нізкі паклон за такую тэхніку, якая заслужыла давер і павагу далёка за межамі краіны! Я б нават сказаў што казахстанская сельская гаспадарка і трактар “Беларус” вельмі моцна зрасліся: адно без другога і ўявіць цяжка”.

Здымка брата на трактары Сяргей не знайшоў. Затое ёсць на трыяцкля-усюдыходзе, які Уладзімір Залеўскі змайстраваў на базе старога матацыкла “ІЖ”. Цікавая мадэль!

